

A baptisták
A baptista vallásfelekezet vázlatos
ismertetése

Írta:

Dr. Somogyi Imre

A „Magvető” könyvkereskedés bizománya
Budapest, VIII, Kistemplom-utca 12.

Tischen András

*baptista lekipásztor emlékére, vértanúhalálának
400-ik évfordulója alkalmából.*

1540-1940.

Felelős kiadó: dr. Somogyi Imre.
Baltha János könyvnyomdája Mezöberény — 36.

I. A baptistákról általában.

A „baptista” név az újszövetségi szentiratokban előforduló görög *baptizma* (*baptizzo, baptizein*) szóból származik, ami magyarul alámerítést, vagy be merítést jelent. A „baptista” szó tehát magyarosan azt jelenti, hogy „alámerítkezett”, vagy „megkeresztelkedett”.

A baptisták: keresztyén hívők, kik saját hitvallomásuk alapján részesültek a keresztségben, helyesebben az alámerítésben.

A baptisták nem „szektát”, hanem keresztyén vallásfelekezetet alkotnak.

1. A baptisták közjogi helyzete.

Magyarországon a baptista vallásfelekezet 1905 óta *törvényesen elismert vallásfelekezet*. Az erről szóló m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszteri rendelet 77.092. szám alatt a „Budapesti Közlöny” (hivatalos lap) 1905. évi november hó 5-én kelt 256. számában, Dr. Lukács György, m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter aláírásával jelent meg. A rendelet második bekezdése így hangzik:

„Minthogy a törvényesen elismert vallásfelekezetté alakulni kívánó baptisták szervezeti szabályaiknak és hitvallomásuknak bemutatása által eleget tettek

a vallás szabad gyakorlásáról szóló 1895. évi XLIII. t.-c. 7. §-a 2. pontjában foglalt rendelkezésnek; mint-hogy továbbá a bemutatott szervezet és hitvallomás a fennálló törvényekkel vagy a közerkölcsiséggel ellentétben nem áll és a már lét«sző törvényesen bevett vagy elismert vallásfelekezetek egyikével sem azonos s különben sem forog fenn olyan törvénye« ok, melynek alapján a szervezettől és hitvallomástól az 1895. évi XLIII t.-c, 8. §-a szerint a jóváhagyást meg kellene tagadni, minthogy végül folyamodók az idézett törvény-cikk 7. §-ának 1. pontja értelmében megkívánt legalább egy egyházközség felállítását és fenntartását, továbbá a felekezetükhöz tartozó gyermekek iskolai hitoktatását biztosították: a baptisták többször említett szervezeti szabályzatát és hitvallomását a törvényszerű jóváhagyási záradékkal elláttam és *ezen immár jóváhagyott szabályzatok alapján a baptista vallásfelekezetet az 1895. évi XLIII t.-c. rendelkezései értelmében ezennel az állam védelme és főfelügyelete alatt álló, törvényesen elismert vallásfelekezetnek nyilvánítom.*”

A baptista vallásfelekezet, törvényes elismeretése folytán, mint az állam védelme és főfelügyelete alatt álló törvényesen elismert nyilvános vallási testület, az 1895. évi 53. t.-c. 9. és 10. §-ai szerint *szabadon gyakorolhatja a nyilvános, közös istentisztelet jogát; egyházi önkormányzatánál fogva maga intézkedhetik vallási és egyházi ügyeiben, maga kezelheti egyházi, oktatási, nevelési vagy jótékonyági célokra szolgáló alapítványait; egyházi szükségletei fedezésére igénybeveheti hívei anyagi hozzájárulását; hatóságai által hívei felett*

fegyelmet gyakorolhat; templomokat és imaházakat építhet; iskolákat, árvaházakat, menedékházakat tarthat fenn és temetőket rendezhet be.

2. Világstatisztika.

A baptisták az egész világon egy nagy hittestvéri táborot képeznek, melynek átfogó szerve a „*Baptista Világszövetség*”, mely azonban csak a lelkiközösség ápolását szolgálja s a különböző szövetségek és gyülekezetek önállóságát nem érinti.

Az 1938. évi statisztika szerint a baptisták száma az egész világon így akkult:

Európa (kivéve Oroszországot).....	667.152
Ázsia	473.758
Afrik*	114.237
Észak-Amerika.....	10,607.279
Közép- és Nyugat-India.....	64.825
Dél-Amerika	60 079
Ausztrália és Új-Zéland.....	<u>40 834</u>
Összesen:	12,028.164

Ebben a létszámban nincsen benne a néhány, magát „primitív,” „hetednapos,” stb. baptistának nevező, elvileg egymástól is különböző kisebb vallási csoport, továbbá nincsenek benne a gyermekek; ha a gyermekeket is hozzászámítjuk az önálló egyháztagokhoz, akkor legalább *huszonötmilliós néptömeggel állunk szemben, amikor a baptistákról beszélünk.*

A baptisták azonban nem a mennyiségi, hanem a minőségi szempontokra fektetik a súlyt a keresztyéni élet minden vonatkozásában.

3. A baptisták főbb jellemvonásai.

A baptisták akár hitbéli, akár társadalmi vonatkozásban szigorúan *bibliai elveket* vallanak. Főbb jellemvonásaik:

a) *Hitük és életük zsinórmértéke a Szentírás.* A változó életben egyetlen szilárd támaszpontként s kalauzként csak a változatlan Bibliát, mint Isten igéjét fogadják el. Számukra a Biblia a legfőbb vallási tekintélyi

b) *A megtérést hirdetik.* Mivel a bűn s annak következménye ugyanaz, ami régen volt, ezért az attól való szabadulás útja sem lehet más, mint amit Jézus Krisztus és tanítványai hirdettek: „Térjetek meg.”

c) *A felnőtt-kereszttségét gyakorolják.* Azokat részesítik kereszttségben (alámerítésben), akik saját maguk vallják meg hitüket és saját maguk kéri alámerítésüket. Teljes vízalámerítéssel „keresztelnek”, amint ezt a „baptizein” bibliai szó jelenti s ahogyan ezt Keresztelő (Bemerítő) János, az apostoli gyülekezet, majd az ősegyház is évszázadokon át gyakorolta.

d) *A lelkiismereti szabadság harcosai.* Minden léleknek joga van úgy imádni Istent, ahogyan arra magában indítást érez. Minden polgárnak joga van olyan vallási közösséghez csatlakozni, amely az ő felfogásához legközelebb áll. Egy lélek, hogy felelősségre vonható legyen, szükség, hogy szabad legyen.

e) *Az egyetemes papság elvét vallják.* Minden lélek közvetlenül járulhat Isten színe elé; az apostolok szerint nincs más közbenjáró Isten és ember között, csak az Ur Jézus Krisztus. A lelki egyenlőséget vallják, de a jó rend keretében és a tekintély elvének tiszteletbentartásával.

f) *Az egyházi adó-rendszert elvetik.* Gyülekezeteiket, intézményeiket, lelkipásztoraikat s egyéb tisztviselőiket önkéntes adakozásokból tartják fenn. Meggyőződésük s tapasztalatuk szerint Isten országában csak a „jó kedvből” és szabad akarattól származó adományon lehet áldás.

g) *Gyakorlati keresztyének.* Azt vallják, amit a Szentírás mond: „Mutasd meg hitedet a cselekedeteidből.” A keresztyén élet nem merülhet ki hitelvek hangoztatásában és ceremóniák ismétlésében. A keresztyénség nem csupán *tan*, hanem *élet*. Cselekedeteinknek és egész életrendszerünknek összhangban kell állani az evangéliummal.

h) *A szociális igazság hívei.* Minden e földön született embernek, munkája révén, joga van emberséges élethez. A szociális problémák megoldásához egyetlen igaz és biztos kulcsnak az isteni parancs teljesítését tartják: „Szeresd felebarátodat, mint magadat.”

II. Hitelvek és szervezeti szabályok.

A baptisták hitelvői lényegileg azonosak az egész világon, csupán külső istentiszteleti rendjükben (liturgiájukban) mutatkozik itt-ott csekély eltérés. Szervezeti szabályaikat is azonos irányelvek hatják át, ezek azonban országonként az állam törvényeihez és az adott körülményekhez idomulnak. A hitelveket és a szervezeti szabályokat rövid pontokba foglalva, a Baptista Világszövetség által elfogadott nyilatkozat, valamint a Magyarországon törvényes záradékkal ellátott hitvallás és egyház-szervezet alapján az alábbiakban ismertetjük:

1. Hitelvek.

(1.) Hiszünk egy élő, igaz és örökkévaló Istenben: az Atyában, a Fiúban és a Szent Lélekben; ez a három egy.

(2.) Hisszük a teljes Bibliát: az ó- és újszövetségben foglalt, ihletett szentiratokat, mint Isten kinyilatkoztatását, mely az embernek irányt szab a szent életre és az üdvösségre.

(3.) Hisszük, hogy az ember a teremtés koronája, akit Isten saját képére és hasonlatosságára teremtett.

(4.) Hisszük, hogy az ember a Sátán kísértése által bűnbe esett, ennek folytán természetében megromlott és a lelki halál állapotába jutott.

(5.) Hisszünk az Úr Jézus Krisztusban, az ő istenségében és emberségében; Ő az Isten Fia, születvén Szűz Máriától; igaz Isten és igaz ember.

(6.) Hisszünk a megváltásban; abban, hogy Krisztus helyettünk betöltötte az isteni törvényt, átokká adván magát értünk a keresztfára; szenvedett a bűnösök helyett, hogy őket vére árán megmentse a kárhozattól.

(7.) Hisszünk Jézus Krisztus feltámadásában és mennybemenetelében.

(8.) Hisszük a Szent Lelket, mint isteni személyt és mint isteni erőt.

(9.) Hisszünk az újjászületés tényében és szükségességében; hogy a Szent Lélek befolyása és Isten igéjének hatása által az ember megújul, vagyis új teremtsévé lesz a Krisztusban.

(10.) Hisszük, hogy az ember hit által, Isten kegyelméből üdvözülni.

(11.) Hisszük, hogy a gyülekezet Krisztus teste; a gyülekezet tagjai mindazok, kik hisznek Krisztusban, mint személyes Megváltójukban s a gyülekezet Fejében.

(12.) Hisszük, hogy minden lélek egyenesen Istennek felelős az elkövetett bűnökért; a bűnbocsánatot bűnbánatnak kell megelőzni.

(13.) Hisszük, hogy a Krisztus által rendelt keresztség: a hívőnek a víz alá merítése az Atya-

nak, a Fiúnak és a Szent Léleknek nevében; ez a cselekmény a hit pecsétje és a hívő újjászületésének jelképe, ami az elmerülésben, mint Krisztus eltemetésében s a felmerülésben, mint Krisztus feltámadásában jut kifejezésre.

(14.) Hisszük, hogy az Úr-vacsoráját az ur közösségi emlékvacsora gyanánt szerezte, ilyenkor az 0 halálára emlékezünk; a kenyér Megváltónk szent testét, a bor Megváltónk szent vérének ábrázolja.

(15.) Hisszük a gyülekezet függetlenségében; minden gyülekezet, a Szent Lelken keresztül az Úr Jézus közvetlen vezetése alatt állván, önkormányzatú testület és ügyeit saját maga intézi,

(16.) Hisszük, hogy bár a gyülekezetnek látható feje e földön nincsen, a gyülekezet tagjainak tanítására, a nyáj gondozására s a gyülekezet ügyeinek intézésére Isten rendelt előljárókul pásztorokat, tanítókat, véneket és diakónusokat.

(17.) Hisszük, hogy minden gyülekezeti tagnak egyenlő jogai és egyenlő kötelességei vannak; kell, hogy minden gyülekezeti tag egy-egy hírnöke legyen az üdv-üzenetnek.

(18.) Hisszük, hogy a házasságot Isten szerezte s ezért annak megkötése lelki komolyságot igényel; az elválást kerülni kell.

(19.) Hisszük, hogy a polgári hatóságok Istentől rendeltettek az állami és társadalmi rend fenntartása s megóvása érdekében; azoknak engedelmességgel kötelességünknek tartjuk; mint hű állampolgárok, földi hazánkat szeretjük.

(20.) Hisszük, hogy az Úr Jézus Krisztus ismét eljön hatalommal és dicsőséggel.

(21.) Hisszük a halálból való feltámadást, az ítéletet, valamint az örök életet és az örök kárhozatot; hisszük, hogy a halál után nem tehetjük jóvá azt, amit a földi életben elmulasztottunk, ezért az isteni kegyelmet hit által azonnal meg kell ragadnunk.

*

A baptisták tiszteletben tartják bárki vallásos meggyőződését, elvárják azonban, hogy az ő meggyőződésüket is tiszteletben tartsák mások.

2. Szervezeti szabályok.

A baptisták kisebb és nagyobb gyülekezeteket, azaz hitközségeket képeznek. Több gyülekezet, illetve hitközség egymással egyházszerzetileg szövetkezve, képezi a baptista hitközségek (gyülekezetek) szövetségét. Egyik hitközség a másiktól független. Egy-egy hitközségnek, vagy nagyobb gyülekezetnek lehetnek prédikációs állomásai (filiái).

A helyi gyülekezet (hitközség) élén a helyi elöljáróság Ali. Az elöljáróság tagjait a gyülekezet, illetve a szövetség közgyűlése választja. A szövetség élén az elnök, az alelnök, a titkár, a pénztáros, az ellenőr, a könyvtáros és az árva-gyám áll. A különböző missziói ágakat az e célra választott bizottságok intézik; az ő kezelésükben vannak az intézetek, alapítványok és közüzemek. A helyi gyülekezet elöljáróságát a lelkipásztor (prédikátor), a vénék és a diakónusok alkotják.

Minden tagnak egyenlő szólási és szavazati joga van. A hitközségi (gyülekezeti) közgyűlésről jegyzőkönyvet vezet-

nek. Meghatározott hitközségi adó nincsen, köteles azonban minden tag a hitközség céljaira tehetségéhez mérten, szertéből adakozni.

A nyilvános istentisztelet imából, bibliamagyarázatból (prédikációból), énekek énekléséből és egyházi zenéből áll. A keresztelés (alámerítés) folyó- vagy állóvízben, esetleg medencében történik. Az úrvacsorai szertartás a kenyérnek és a bornak a hívők közötti kiosztásából áll. A gyülekezetek nemcsak vasárnap, hanem egyes hétköznapokon is tartanak nyilvános istentiszteleteket.

Minden hitközség, vagy gyülekezeti körzet saját hatáskörében gondoskodik a gyermekek törvényszerű iskolai hitoktatásáról. Ezen kívül minden gyülekezet ú. n. vasárnapi iskolát tart fenn a gyermekek valláserkölcsei nevelése céljából.

A hitközségek, illetve gyülekezetek egyházi fenyítéket alkalmaznak a rendetlenül eljáró tagokkal szemben. A fenyíték többféle, a kizárás a legsúlyosabb; a bűnbánó, megtért tagokat ismét felveszik a közösségbe. Az egyházi tisztviselőkkel és szolgálkkal szemben szükség esetén fegyelmi eljárás alkalmazható; a visszaállítás lehetősége velük szemben is fennáll.

Magyarországon a baptistáknak lelkészképző theológiai szemináriumuk, bibliai leányiskolájuk, árvaházuk, könyvesboltjuk, ifjúsági táboruk és két szeretetházuk van.

III. Történeti áttekintés.

Olyan lelki mozgalmakkal, melyek a mai baptista hitelvekhez hasonló elveket vallottak, a Kr. u. első század óta állandóan találkozunk. Baptisták tehát mindig voltak az újszövetségi idő folyamán, habár különböző elnevezés alatt, de többé-kevésbé azonos bibliai elvekkel, melyek közül sohasem hiányzott a bibliai keresztségnek: a hitvallomás alapján történő *alámerítésnek* eredeti formájában és jelentésében való megőrzése. Már a reformáció előtt találkozunk az „*anabaptista*” (újrakeresztelkedett) elnevezéssel, mely azonban nem a baptistáktól, hanem az ellentábortól származott; ők magukat, különösen a reformáció után kiterébélyesedett mozgalmak idején, mindig *baptistáknak*, vagy evangéliumi keresztyéneknek nevezték. A münsteri túlzó mozgalom (1530 körül), mely egyébként még történelmi revízióra szorul, nem azonos a komoly baptista misszióval.

Angliában már 1350-ben volt baptista gyülekezet. Németországban 1530-tól fejtenek ki jelentősebb tevékenységet; helyzetük 1834-től végleg megszilárdult. Hollandiában 1525-ben baptista gyülekezetek vannak, ugyanekkor Ausztriában is találkozunk velük. Svájcban Zwingli reformátor munkatársai közül kerülnek ki a baptista vezetők és hítvédők. Olaszországban 1560 körül kezdtek munkálkodni a baptista hitszónokok. Amerikában 1639-ben alakul meg az első baptista gyülekezet; Svédországban 1700-ban, Kanadában 1763-

ban. Ausztráliában 1834-ben nyitják meg a baptista missziót, Indiában pedig négy évtizeddel azelőtt, Dániában 1842-ben, hosszas küzdelmek után, állami engedélyt nyernek a baptisták. A baptista egyházi mozgalom még sok országban elterjedt; a pogánymisszióban a baptista misszionáriusok tízezrei munkálkodnak. A történelem során a baptisták sok és nehéz üldözéseken mentek keresztül; vértanúik között számos előkelő, nagytekintélyű és tudós személyiséggel találkozunk.

A baptisták Magyarországon.

A magyarországi baptisták történetének három korszaka van.

1. *Az első történeti korszak a reformáció utáni időre esik.* Eltekintve attól, hogy hazánkban már a reformáció előtt is voltak bemelegítő mozgalmak, történeti tény, hogy 1523-ban kifejezetten *baptista* missziómunka folyt a Felvidéken és a Duna völgyében. 1526-tól Schröter Kristóf, majd Fischer András baptista lelkészek fejtenek ki a felvidéki vármegyékben széleskörű tevékenységet. 1528-ban Pozsonyban két baptista prédikátor (volt szerzetesek), Kassán számos férfi és nő hal máglyahalált. 1529-ben szintén három férfit és két nőt égetnek meg baptista hitelveikért. 1540-ben Fischer András is vértanúhalált hal Krasznahorka várában. 1533-ban a Szepességben üldözik a baptistákat, 1548-ban Pozsonyban törvényt hoznak ellenük. 1646-ban Sárospatakon utcája van a baptistáknak. 1588-ban baptista gyü-

lekezet és ipartelep létesül Nagylévárdon. Jelentős baptista mozgalom van Szobotisten és környékén, továbbá az erdélyi szászok között. Bethlen Gábor fejedelem Erdélybe telepíti a menekült morva baptistákat; 1621-22-ben kiváltságlevéllel Alvinc községet adja nekik, törvényesen biztosítja szabadságukat s felvirágoztatja velük Erdély iparát és kereskedelmét. Ferdinánd uralkodása alatt, majd Mária Terézia idejében tűzzel-vassal üldözik őket.

2. *A második korszak a magyar szabadságharc körüli időre esik.* Rottmayer János budapesti iparos fiatalember 1846-ban visszatér Hamburgból, ahova a nagy tűzvész utáni időben ment munkát vállalni s ahol baptistává lett. Társaival együtt vallásos iratokat terjesztett, amit a kitört szabadságharc miatt abbahagyott. A Bach-korszak alatt a már meglevő kis gyülekezeteket betiltják, 1860-ban azonban ismét gyülekezet van Roitmayer házában. 1865-ben, egyik éjszaka, Lehmann G. W. német költő-prédikátor vezetésével keresztségét tartanak a Duna vizében. Rottmayer társai, Marschall és Vojka a vidéken munkálkodtak eredménnyel, de csak szűkebb keretek között.

3. *A harmadik korszak a XIX, század hetvenes éveire esik és tart napjainkig.* Meyer Henrik, a Brit- és Külföldi Bibliatársulat német származású ügynöke, kiváló hitszónok és bibliamagyarázó 1873. március 6-án Budára érkezik s ugyanannak az évnek októberében vasárnapi iskolát kezd óbudai lakásán; egy gyermekkel kezdi és karácsonykor már húsz gyermek van jelen. Meyer

1874-ben alámerít több hívőt s megalapozza az első baptista gyülekezetet, mely később a pesti oldalra, a Wesselényi-utcába költözik. Ez időtől kezdve a baptista misszió kitűzte zászlóját Magyarországon minden táján, a színmagyar Alföldön épp úgy, mint a nemzetiségi vidékeken. A saját templomaikkal és imaházaikkal rendelkező székesfővárosi és környéki gyülekezetek, valamint a vidéki kisebb-nagyobb gyülekezetek valamenynyien egy küzdelmes, de szép múltra tekinthetnek vissza s hálásak az örökkévaló Istennel szemben azért, hogy vallásuk szabad gyakorlata ma már törvényileg biztosítva van.

Baptista kultúra.

A baptisták minden időben a tiszta kultúra előharcosa! voltak. Hamis az a feltevés, mintha a baptisták elzárkóznának a haladás elől. Amerikában ma többszáz baptista egyetem és akadémia van sok ezer középiskolával, kórházzal és más emberbaráti intézménnyel. Egyszerűen mondván: *a baptisták az életben haladók, de a hitben — maradók.* Meggyőződésük, hogy a hitet modernizálni nem lehet. „Jézus Krisztus tegnap és ma és mindörökké ugyanaz.”

Az egész világon, vagy egyes földrészekben ismert, — részben elhunyt, részben élő — kiváló baptista férfiak és nők közül megemlítjük a következőket:

Dr. Hubmayer Balthazar. Reformátor; Zwingli barátja.

Simons Menno. Hollandiai reformátor, lelkész.

Williams Roger. Amerikai állam- alapító, lelkész.

Milton János. Angliai államférfi, költő, az „Elvesztett Paradicsom” szerzője.

Bunyon János. A „Zarándok útja” stb. szerzője.

Dr. Carey Vilmos. India apostola, bibliafordító.

Oncken János Gerhard. Német hitszónok.

Stowe. Beecher H. író, a „Tamás bátya kunyhója” szerzője.

Havelock generális. „India hőse.”

Knibb Vilmos. Nyugat India rabszolgáinak felszabadítója.

Defoe Dániel. A „Robinson Crusoe”, stb. szerzője.

Müller György. A bristoli árvaházak alapítója.

Spurgeon H. Károly. „A prédikátorok királya.”

Dr. Clifford János. Az angol liberálistárt megalapítója, országgyűlési képviselő.

Harding Warren. Az Egyesült-Államok elnöke.

Dr. Baynes Tama Spencer. Világhírű metafizikus.

Dr. Mallins E. Young. A „Baptista Világszövetség” Elnöke, egyetemi rector.

Dr. Robertson A. Tamás. Professzor, angol-görög tudós.

Rockefeller J. D. A dúsgazdag adakozó.

Kellogg B. Frank. Az Egyesült-Államok v. külügy-minisztere.

Dr. Truett W. György. Lelkész, Amerika egyik legnagyobb szónoka.

Dr. Fosdick H. Emerson. A Népszövetség első genfi ülésének templomi szónoka. Lelkész és író.

Dr. Lloyd George. Anglia v. miniszterelnöke.

Brown Ernőné. Az angol munkaügyi miniszter neje, a bapt. nőmozgalmak vezetője. Férje is baptista.

Dr. Rashbrooke J. H. A „Baptista Világszövetség” jelenlegi elnöke.

*

Még néhány kulturális adat:

Warrenben már 1766 ban baptista egyetemet alapítottak: a Brown-Egyetem 1804-ben, a Maine-Egyetem 1818-ban nyílt meg. — A világ legnagyobb teológiai főiskoláját: a Louisvillei „*Southern Baptist Theological Seminary*”-t 1859-ben alapították. — Az amerikai „Alabama Baptist” c. baptista újság 1936-ban ülte százéves jubileumát; az angliai „*The Missionary Herald*” 122 éves; a „*Baptist Times*” 85 éves. A magyar baptisták hetilapja, a „*Békehírnök*” 49-ik évfolyamába lépett. — Az Egyesült Államok parlamentjében 49 baptista vallású képviselő (congressman) foglal helyet. — Európa több kormányában vannak baptista vallású miniszterek.